

Bespreekbaar maken van homoseksualiteit in vluchtelingen- en migrantenkringen
Voorstel voor de gemeente Haarlem

Maart 2016

Table of Contents

1.	Probleemstelling	3
2.	Changemakers programma.....	4
	Uitgangspunten en proces van mentaliteitsverandering.....	4
	Opbouw van de methode.....	4
3.	Programma gemeente Haarlem.....	6
	Doel en doelstellingen.....	6
	Activiteiten en verwachte resultaten.....	7
4.	Begroting.....	9

1. Probleemstelling

Vluchtelingen en migranten komen vaak uit landen waar in het algemeen sprake is van een afwijzende, negerende of zelfs vijandige houding tegenover LHBTI'ers¹. Homoseksualiteit wordt als een zeer beschamende zaak beschouwd. Vluchtelingen en migranten die naar Nederland komen zijn dan ook vaak opgegroeid in een omgeving waarin dit onderwerp een hardnekkig taboe is. Zelfs zo hardnekkig dat homoseksuele asielzoekers binnen de gemeenschappen om hun vluchttreden worden gediskwalificeerd. Het is opmerkelijk dat mensen die zelf ervaring hebben met geweld, vervolging en diverse vormen van mensenrechtenschendingen niet de link leggen met hun eigen houding en gedragen jegens LHBTI'ers in hun omgeving.

Dat deze link niet wordt gelegd, heeft te maken met de eigen bagage van vluchtelingen en migranten. We zien dat de essentie van het probleem is dat er geen ruimte is voor eigen keuzes en dat conformeren aan de groepsnormen boven alles gaat. Mensen kunnen, ondanks dat ze geïntegreerd zijn volgens geldende normen (de taal spreken, een diploma behalen en een baan hebben), vastzitten in een dominante cultuur die hen beperkt om eigen vrije keuzes te maken en oude ideeën los te laten. Allereerst komen vluchtelingen en migranten uit landen waarin de democratische rechtsorde – met fundamentele waarden zoals individuele vrijheden en gelijkheid – een onbekend begrip is of voor een langere periode uit beeld is geweest. Een ander aspect dat de sociale acceptatie van homoseksualiteit kan belemmeren is de absolute waarheid die sommige religies pretenderen te hanteren. In bijna alle religies is homoseksualiteit 'zondig' verklaard, en de strafmaat voor homoseksueel gedrag is in vrijwel ieder heilig boek vastgelegd. Ze dienen gehanteerd te worden als een absolute waarheid. Dit maakt het moeilijk om binnen religieuze gemeenschappen onderdelen van de religie of cultuur ter sprake te stellen. Ook constateren wij dat in veel landen homofobie wordt beschouwd als een aspect dat toebehoort aan het cultureel erfgoed dat zorgvuldig van generatie naar generatie dient te worden overgedragen. Ook de mate van masculiniteit speelt hierbij een rol. Hoe meer patriarchaal en macho een cultuur is, hoe sterker het eergevoel en hoe meer schaamte een rol speelt.

Het doorbreken van deze denkbeelden, en het starten van een proces van mentaliteitsverandering rondom homoseksualiteit, begint in onze optiek dan ook bij het bevorderen van de 'sociaal-culturele integratie' van vluchtelingen en migranten in Nederland. Alleen als de meest intieme en dierbare aspecten van het bestaan van mensen aan de kaart worden gesteld, denk bijvoorbeeld aan cultuur, seksuele identiteit, religie en gevoel van eer en schaamte, zijn mensen in staat om verandering te brengen. We zien dat vluchtelingen en migranten vaak uit een strak georganiseerde collectivistische cultuur komen, waar kernwaarden als individuele vrijheden, gelijkheid en het recht op zelfbeschikking onbekende begrippen zijn. Dit zorgt ervoor dat mensen waarden als gelijkheid tussen man en vrouw, en gelijkheid voor homoseksuelen nauwelijks kennen. Het ontbreken van de verinnerlijking van zulke waarden leidt ertoe dat een proces van sociaal-culturele integratie wordt belemmerd.

Vanuit deze visie is VON in 2006 gestart met de ontwikkeling van de Changemakers programmalijn, een programma wat verandertrajecten organiseert rondom verschillende onderwerpen in vluchtelingen- en migrantengroepen. Hieronder volgt een korte beschrijving van de Changemakers methodiek en een korte omschrijving van de opzet en uitgangspunten.

¹ LHBTI staat voor Lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgenders en intersekse. Waar we in de tekst spreken over homoseksualiteit, bedoelen wij LHBTI. Dit in verband met het leesgemak.

2.Changemakers programma

Uitgangspunten en proces van mentaliteitsverandering

De methode Changemakers is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- 1) *Eenieder heeft recht op leven, vrijheid en onschendbaarheid van zijn of haar persoon*; De changemakers methode neemt universele mensenrechten als basis voor veranderprocessen: het minimumdoel van de methodiek Changemakers is dat mensen inzien dat geen enkele culturele traditie of hogere macht ondermijning van de fundamentele rechten legitimeert.
- 2) *Elementen van cultuur en mentaliteit veranderen alleen succesvol vanuit de gemeenschap zelf*; Voor een norm- of mentaliteitsverandering moeten de meest intieme en dierbare aspecten van het leven van mensen ter discussie worden gesteld. Juist daarom is het noodzakelijk dat mensen uit de gemeenschap zélf starten met een mentaliteitsverandering.
- 3) *Een individu kan de motor zijn van sociale verandering*; Een gemeenschap is een collectief van individuen met ieder hun eigen kracht en mogelijkheden. Door individuen daarop aan te spreken en hen te versterken om daarmee iets te doen, kunnen zij sociale veranderingen starten in hun kring.
- 4) *Succesvol veranderen kan via een doelgericht, kleinschalig veranderproces met behulp van de astpAr®-formule en de Vaarkaat*; Veranderen is in essentie inspelen op veranderkrachten die zich in de omgeving voordoen. Maar om hierop in te spelen is het belangrijk om een duidelijk veranderdoel te bepalen. Changemakers instrumenten als de astpAr®-formule en de Vaarkaat kunnen hierin ondersteunen.

Vanuit deze basis worden Changemakers opgeleid om deelnemers te begeleiden in het verander proces. Om dit te faciliteren krijgen Changemakers verschillende technieken en instrumenten mee om te gebruiken tijdens bijeenkomsten met de achterban. Over het algemeen lopen de deelnemers altijd vijf stappen van mentaliteitsverandering door. Mentaliteitsverandering begint allereerst bij het herkennen van het probleem. Vervolgens is het belangrijk dat deelnemers de problemen eigen maken, en reflecteren op de eigen rol in dit probleem. Vervolgens moeten mensen worden gemotiveerd en geactiveerd om iets aan het probleem te doen. Tot slot ligt de nadruk op het continueren van acties om het probleem aan te pakken. In de praktijk zien we dat verschillende groepen en mensen zich vaak in verschillende fases van mentaliteitsverandering bevinden.

Om effectieve en duurzame verandering teweeg te brengen moeten Changemakers dus een strategie bedenken die past bij de desbetreffende groep. De Changemakers methode faciliteert dit maatwerk door verschillende instrumenten aan te bieden die Changemakers helpen om specifieke veranderdoelen op te stellen voor de doelgroep. De astpAr®-formule is een instrument dat de Changemakers ondersteunt in het analyseren, plannen en implementeren van een veranderstrategie. De analyse- en planningsfase behelst allereerst het scannen en analyseren van veranderkrachten in de omgeving en het bepalen van het veranderdoel en de doelstellingen. Vervolgens wordt er een effectieve strategie bepaald om de veranderdoelstellingen te bereiken en wordt er een plan samengesteld. Tijdens de implementatiefase wordt het opgezette plan uitgevoerd en wordt er gereflecteerd op de effectiviteit van de activiteiten en het verandertraject. Elke Changemaker ontwikkelt zo voor de deelnemers een doelgerichte strategie om mentaliteitsverandering op gang te brengen.

Opbouw van de methode

De Changemakers methode is opgebouwd uit drie onderdelen: 1) training, 2) actie en 3) borging. Dit zijn geen statische onderdelen: ze vloeien in elkaar over en beïnvloeden elkaar.

In het eerste onderdeel (training) worden deelnemers gevormd tot changemakers. Zij krijgen kennis en leren vaardigheden om doelgericht, kleinschalige verandertrajecten te starten in hun eigen informele netwerk of organisatie. Zij worden daarmee eigenaars van sociale veranderprocessen.

Tijdens het tweede onderdeel (actie) bepalen de deelnemers een doel en doelstellingen voor het verandertraject. Met behulp van Changemakers instrumenten formuleren zij een strategie. Vervolgens organiseren de Changemakers trajecten in eigen kring (focusgroepen) waarin kennis wordt opgedaan en vaardigheden worden geoefend met de groepen. De uitvoer in eigen kring is essentieel aangezien ook de analyse van de huidige positie en het vaststellen van het veranderdoel gebeurt vanuit de eigen positie van de Changemaker in zijn of haar omgeving. Het vaststellen van de beginsituatie en de doelen maakt de methodiek meetbaar en zorgt ervoor dat de methodiek altijd aansluit bij de behoeften van de groep.

Het derde onderdeel van de methode is het borgen van het veranderproces. Om te zorgen dat een doelgericht, kleinschalig veranderproces effect heeft en kan voortbestaan, is verbinding en draagvlak bij de achterban en met de leefomgeving nodig. Hiervoor wordt een platform opgericht.

Vanuit deze basismethode heeft VON de afgelopen tien jaar verschillende projecten uitgevoerd, waarin de methode is toegepast en doorontwikkeld op verschillende onderwerpen. Zo hebben we met diverse thema's gewerkt zoals huwelijksdwang, bestrijding van homofobie, eengerelateerd geweld en radicalisering. Daarbij hebben we zowel op landelijk als lokaal niveau mensen getraind tot Changemakers. Zo wordt de Changemakers methodiek continu doorontwikkeld en aangepast op de specifieke behoeften van de desbetreffende doelgroep. Vanaf 2007 tot en met nu hebben we verschillende programma's uitgevoerd met betrekking op de bestrijding van homofobie, onder andere in samenwerking met het COC. Dit heeft geresulteerd in een uitgebreide aangepaste methodiek en handelingsprotocol voor het bespreken van homofobie in vluchtelingen- en migrantengroepen. Het voorstel dat nu voor u ligt is een toepassing van deze methodiek.

3. Programma gemeente Haarlem

VON is gevraagd door de gemeente Haarlem om in 2016 en 2017 een programma op te zetten met vluchtelingen- en migrantengroepen om veranderingsprocessen rondom homoseksualiteit in Haarlem op gang te brengen. Concreet beogen we, in samenwerking met lokale LHBTI-organisaties, in de komende twee jaar (2016/2017) met 10 verschillende groepen ²een programma op te zetten waarbij het Changemakers programma en methode worden toegepast.

Hieronder volgt een beknopte beschrijving van het doel, de activiteiten en de verwachte resultaten van dit programma.

Doel en doelstellingen

Algemeen doel:

Het op gang brengen van een proces van mentaliteitsverandering rondom homoseksualiteit in zes vluchtelingen- en migrantengroepen in Haarlem middels het Changemakers programma.

Programma doelenstellingen:

1. Het organiseren van draagvlak voor en commitment aan het bespreken van homoseksualiteit en bestrijden van homofobie in vluchtelingen- en migrantenorganisaties en groepen in Haarlem.
2. Het bespreekbaar maken van homoseksualiteit in achterbannen van vluchtelingen- en migrantenorganisaties in Haarlem.
3. Het creëren van duurzame lokale allianties en uitwisseling van kennis tussen vluchtelingen- en migrantenorganisaties, relevante lokale LHBTI-instellingen en andere partners in Haarlem.

Leerdoelen

1. Leerdoelen t.b.v. kennisverwerving
 - Deelnemers hebben basiskennis over internationale verdragen die kernwaarden zoals individuele vrijheden, gelijkheid en het recht op zelfbeschikking benoemen en beschermen;
 - Deelnemers beseffen dat respect voor zelfbeschikkingsrecht van LHBTI'ers een van de uitgangspunten van mensenrechten is;
 - Deelnemers zijn zich bewust van de leefomstandigheden van LHBTI'ers binnen de vluchtelingen- en migranten gemeenschappen;
2. Leerdoelen t.b.v. cognitieve vaardigheden
 - Deelnemers beschikken over de kennis en instrumenten om dit onderwerp bij hun achterban te agenderen;
 - Deelnemers kunnen en durven openlijk een (nieuw) standpunt in te nemen over homoseksualiteit;
3. Leerdoelen t.b.v. attitude-ontwikkeling
 - Deelnemers zijn zich bewust van de betekenis van individuele vrijheden, gelijkheid en het recht op zelfbeschikking voor henzelf en die van LHBTI'ers
 - Deelnemers zijn in staat om deze kernwaarden waar nodig in hun eigen omgeving uit te dragen en daarnaar te handelen;
 - Deelnemers zijn zich bewust van hun eigen houding, verantwoordelijkheden en taken m.b.t de mentaliteit en houding rondom homoseksualiteit in hun eigen kring.

² Deze groepen worden nader in overleg bepaald

Activiteiten en verwachte resultaten

Om deze doelen te bereiken werkt VON met de Changemakers methode. De activiteiten zijn volgens deze methode opgedeeld in drie onderdelen: Training, actie, en borging.

Activiteiten

Training: Tijdens de eerste fase zullen 40 vrijwilligers uit 10 verschillende vluchtelingen- en migrantengroepen worden getraind tot Changemakers. In samenwerking met lokale LHBTI organisaties zullen de Changemakers een platform opzetten die bij aanvang van de projectactiviteiten bij elkaar komt.

Actie: Vervolgens formuleren de Changemakers (4 per focusgroep) samen een strategie voor verandering, en zetten zij deze strategie uit in 3 focusgroep bijeenkomsten van elk rond de 15 deelnemers. In totaal zullen er dus 30 focusgroep bijeenkomsten plaatsvinden, verdeeld over 10 groepen.

Borging: Aansluitend aan de focusgroep bijeenkomsten vindt er een afsluitende kennisatelier bijeenkomst plaats waarin Changemakers, lokale LHBTI-organisaties en lokale betrokkenen bij elkaar komen om de activiteiten te evalueren en kennis uit te delen. Aan het eind van alle projectactiviteiten zullen de resultaten en procesbeschrijving ook worden vastgelegd in een verslag.

De beoogde looptijd van dit programma is twee jaar. Drie van de zes groepen zullen de activiteiten in 2016 uitvoeren, en de overige drie groepen lopen hetzelfde programma door in 2017. Een overzicht van de activiteiten en gerelateerde verwachte resultaten vindt u in de volgende tabel:

Verwachte kwantitatieve resultaten:

Activiteit	Verwachte resultaten	Betrokkenen
Afzonderlijke gesprekken	Activering	Deelnemende organisaties
Stuurgroep	2 Stuurgroepen zijn georganiseerd (1x start 2016, 1x start 2017)	Changemakers, lokale LHBTI-organisaties
Kennisatelier	2 Kennisateliers zijn georganiseerd (1x eind 2016, 1x eind 2017)	Changemakers, lokale LHBTI-organisaties, lokale betrokkenen
Changemakers training	2 Changemakers trainingen zijn uitgevoerd	10organisaties/groepen (5 in 2016, 5 in 2017)
	40Changemakers zijn getraind (4 per focusgroep)	Changemakers (20 in 2016, 20 in 2017)
Focusgroepen	10x op maat ontwikkeld programma voor focusgroep bijeenkomsten	Changemakers, lokale vluchtelingen- en migrantenorganisaties/groepen
	10focusgroepen zijn georganiseerd door de Changemakers met elk 15 deelnemers. (5 in 2016, 5 in 2017)	Changemakers, lokale vluchtelingen- en migranten organisaties/groepen, focusgroep deelnemers
	30focusgroep bijeenkomsten hebben plaatsgevonden onder leiding van de Changemakers	Changemakers, lokale vluchtelingen- en migranten organisaties/groepen, focusgroep deelnemers
Verslaglegging	1 verslag met daarin de resultaten en een procesbeschrijving	Changemakers, lokale vluchtelingen- en migranten organisaties/groepen

Verwachtte kwalitatieve resultaten:

- Lokale vluchtelingen-, migranten- en LHBTI-organisaties vormen samen een stuurgroep en alliantie om in de gemeente draagvlak te creëren voor deze aanpak;
- De getrainde Changemakers, evenals de extra betrokken organisatorische vrijwilligers en community leiders uit zes vluchtelingen- en migrantenorganisaties en groepen, startten gezamenlijk een mentaliteitsverandering rondom homoseksualiteit in hun achterban;
- Het recht op individuele zelfbeschikking, en daarmee het taboe op homoseksualiteit, is in deze zes gemeenschappen bespreekbaar gemaakt;
- De getrainde deelnemers van de lokale bijeenkomsten kennen de stappen voor gedragsverandering en doen relevante competenties op om daadwerkelijk gedragsverandering te starten bij zichzelf en bij anderen.

4. Begroting

Kosten voor VON:						
Activiteit	Beschrijving van kosten	Aantal Bijeenkomsten	Uren	Uren totaal	Uurtarief*	Uren Subtotaal
Afzonderlijke gesprekken	Activering van deelnemende organisaties	10	4	40	€ 100	€ 4000
Stuurgroep	Het voorbereiden en uitvoeren van de stuurgroep vergaderingen	2	4	8	€ 100	€ 800
Kennisatelier	Het voorbereiden en uitvoeren van de kennisateliers	2	4	8	€ 100	€ 800
Changemakers training	Het voorbereiden en uitvoeren van de training	2	10	20	€ 100	€ 3000
Focusgroepen	De ontwikkeling van op maat gemaakte programma's, begeleiding en coaching van Changemakers, toepassen meetinstrumenten en verslaglegging	30	10	100	€ 100	€10.000
Eindverslag	De resultaten, effectmeting, en procesbeschrijving per groep.		14	14	€ 100	€ 1400
Subtotaal				110	€ 100	€ 20.000
Kosten voor deelnemende organisaties/ locaties						
Activiteit	Beschrijving van kosten	Aantal	Kosten		Subtotaal	
Changemakers training	€450 Vrijwilligersvergoeding per Changemaker: €450 (Per groep 4 changemakers = €1800 per groep)	40 Changemakers	€ 450		€ 18.000	
Focusgroepen	Vergoeding per bijeenkomst: €200 (Per groep 3 bijeenkomsten = €600 per groep)	30Bijeenkomsten	€ 500 (locatie)		€ 15.000	
Locatie kosten: 2 stuurgroepvergaderingen: 1000 euro 2 kennisateliers: 1000 euro 2 Changemakerstrainingen: 2000 euro						€ 4.000
Totaal						€ 37.000

* Dit bedraagt de bruto-bruto uurloon, inclusief overhead, reiskosten en overige onkosten.